

Presentación

El número especial de la revista *Anali Filološkog fakulteta* (Vol. 38, 2026), titulado *Héroes del mundo hispánico*, está dedicado al tema de la heroicidad hispánica, en el sentido más amplio de la palabra. El heroísmo es un fenómeno presente en todas las sociedades y en todas las épocas históricas, pero, dentro del marco del mundo hispano —su historia, cultura y arte—, ha adquirido un significado especial.

La palabra *héroe* hace referencia a personas que se han distinguido por sus excepcionales acciones, por su valentía y por su capacidad para afrontar desafíos en beneficio de los demás. Pueden ser personas reales de nuestro entorno cotidiano o personajes históricos, pero también personajes literarios, mitológicos o procedentes de la historia cultural y de la tradición. En la actualidad, los héroes parecen ser cada vez menos numerosos, y las bases de la heroicidad (altruismo, coraje, empatía) han pasado a ser un conjunto de cualidades poco comunes que tendemos a asociar con tiempos pasados y un mundo distinto. No obstante, el presente demuestra que la heroicidad no ha desaparecido, sino que ha adoptado nuevas formas de manifestarse y nuevas perspectivas desde las que percibirla, lo cual respalda la tesis sobre la continuidad temporal y la trayectoria evolutiva de la heroicidad, con todos los altibajos y las adaptaciones dentro del marco de la historia general de la humanidad.

La civilización hispánica ha dado lugar a numerosos héroes que, desde las primeras manifestaciones de la hispanidad hasta la actualidad, han ido apareciendo en distintos lugares del mundo, tanto en España como en los países de América Hispánica. A través de historias nacionales —que dan cuenta de delicadas circunstancias sociales, de la independencia y del desarrollo de la democracia—, de la literatura y de las demás formas artísticas, los héroes hispánicos han dejado una huella significativa no solo en los ámbitos nacional y regional, sino también en los del conocimiento, el pensamiento y el humanismo, con alcance universal.

Al concebir este número especial, hemos desarrollado varias líneas de investigación pertinentes para los estudios hispánicos contemporáneos, así como para los estudios filológicos y transdisciplinarios:

- Fundamentos y particularidades de la heroicidad hispánica: de lo real a lo imaginario;
- Héroes del mundo hispánico a través del prisma del análisis socio-histórico y el diálogo de discursos históricos;
- Héroes y la conquista de la libertad ayer, hoy y mañana en el mundo hispánico (política, sociedad, cultura);
- Escritores españoles e hispanoamericanos y clásicos como héroes de la literatura universal
- Héroe y antihéroe como personajes literarios;
- Discurso de la heroicidad y el concepto de la valentía en obras de la literatura española e hispanoamericana;
- La heroicidad en sinergia con la experiencia y la juventud en la historia de la literatura española e hispanoamericana;
- Héroes de las sociedades, culturas y artes hispanas: valor nacional y proyección universal
- Utopía heroica y distopía antiheroica en las literaturas y artes hispánicas;

- Diálogo entre los héroes del hispanismo serbio y mundial: estudios comparados, heroicidad de las investigaciones pioneras, relaciones entre culturas;
- Desarrollo histórico del heroísmo hispano: estudios hispánicos, estudios lingüísticos y literarios (de estudios hispánicos a otras disciplinas filológicas y viceversa);
- Héroes de la historia de la lengua española y de las investigaciones lingüísticas contemporáneas;
- El concepto de la heroicidad en la lengua española y análisis del discurso del heroísmo;
- Sociolingüística hispánica, la diáspora y la cuestión de la identidad: los héroes de la preservación de la cultura y la nación;
- Heroicidad en los estudios de lengua española y de otras lenguas: estudios comparados históricos y análisis contrastivos;
- Traducción del español al serbio y del serbio al español: historia de la heroicidad.

Partiendo de los marcos temáticos establecidos, este número especial de la revista incluye 15 artículos científicos, cuyos autores proceden de varios países (España, Francia, Polonia, Bulgaria, Estados Unidos y Serbia) y de una decena de centros universitarios de estudios hispánicos de todo el mundo. Los artículos abarcan las áreas de investigación más diversas dentro de los estudios hispánicos contemporáneos. Además de estudios de lingüística hispánica, se incluyen también análisis de corpus literarios de la literatura española e hispanoamericana, literatura comparada, estudios culturales, etc.

Concretamente, dentro del campo de los estudios lingüísticos encontramos tres textos: uno sobre la contribución involuntaria de tres personajes históricos — Fernán González, Cristóbal Colón y Miguel de Cervantes— al desarrollo de la lengua española y sobre el concepto de «héroes involuntarios de la lengua» como categoría interpretativa para describir este tipo de influencia histórica; otro sobre lexicografía, que analiza la actitud de los estudiantes de Filología Hispánica de la Facultad de Filología de la Universidad de Belgrado hacia el uso de los recursos lexicográficos; y un último, que analiza y compara los proverbios y refranes de las lenguas española, serbia y búlgara, cuyos componentes léxicos incluyen nombres propios, utilizando los enfoques contrastivo, traductológico y semántico-conceptual.

En el ámbito de la literatura española se incluyen textos dedicados a estudios sintéticos, comparativos o de recepción. En este contexto destacamos varios estudios: el análisis comparado de las figuras heroicas procedentes de las tradiciones nacionales española y serbia que fueron reinterpretadas por el Romanticismo británico —Karađorđe, líder del Primer Levantamiento Serbio, en la balada *Czerni George* de George Croly, y don Rodrigo, último rey visigodo, en el poema *The Vision of Don Roderick* de Walter Scott—. Una sección temática especial está formada por tres textos dedicados a los estudios lorquianos. Así, se analizan: la recepción del personaje del gitano en las películas de Emir Kusturica a partir de la antología *Romancero gitano* y el concepto del architexto; la visión de la mujer, en el sentido más amplio de la palabra, en la obra *Mariana Pineda* de Federico García Lorca; y el concepto de la heroicidad en *Poeta en Nueva York*, uno de los testimonios clave de la poesía española del siglo XX, mostrando cómo la heroicidad lorquiana, apartándose del modelo épico tradicional, se concibe como un concepto poético, ético y emocional. La novela española del siglo XX está presente mediante el trabajo cuyo objetivo es analizar la configuración de la periferia urbana en *Últimas tardes con Teresa*, de

Juan Marsé, como un territorio simbólico desde el que se articulan las relaciones entre espacio, migración, identidad y clase social. Esta sección se cierra con un trabajo que analiza los horizontes de recepción de la literatura española del siglo XIX en las traducciones y los textos especializados, críticos y científicos de Snežana Jovanović (1970–2025), hispanista, traductora y profesora de lengua española, en el que se explica el contexto de su realización y se analizan su evaluación en el ámbito académico profesional y su importancia en el sistema de la literatura traducida y en el hispanismo serbio en general.

Los temas hispanoamericanos muestran la diversidad de los trabajos y la dedicación de los hispanistas a varias épocas de la historia de la literatura. En primer lugar, contamos con un estudio que analiza la evolución de Martín Fierro como (anti)héroe nacional mediante un análisis diacrónico y comparativo que atiende a su apropiación, canonización, desmitificación y reformulación en distintas etapas de la tradición literaria argentina. Además, encontramos un análisis dedicado a los mecanismos narrativos mediante los cuales Gregorio López y Fuentes construye y posteriormente desmantela la figura del héroe revolucionario en la novela *¡Mi general!* desde una perspectiva interdisciplinaria que articula la teoría del héroe y del antihéroe, la psicología arquetípica y los estudios sobre la novela de la Revolución mexicana. La sección de literatura hispanoamericana incluye un texto dedicado a la literatura argentina contemporánea, en el que encontramos una lectura analítica de la novela *La reina del Paraguay*, de Nicolás Colfer, como una reconfiguración de la heroicidad disidente en la narrativa cuir argentina contemporánea.

Dentro del campo de estudios culturales encontramos un texto que ofrece una nueva lectura de la figura de Cristóbal Colón y su visión y percepción en el marco de la historia cultural, y muestra el dinamismo de la interpretación histórica, tanto tradicional como contemporánea. También disponemos de un artículo en el que se analiza la figura y el pensamiento de Clara Campoamor desde la perspectiva del feminismo, la ciudadanía y el heroísmo político, y se propone una reinterpretación de su legado feminista, político y jurídico, destacando no solo su contribución a la consolidación de la ciudadanía democrática en España, sino también la dimensión ética de una actuación pública marcada por la coherencia entre pensamiento, palabra y acción. Y, por último, el número especial se cierra con el estudio de la imagen de la mujer en la época franquista y su interpretación en las publicaciones españolas contemporáneas.

Todos los temas y obras mencionados anteriormente plantean una serie de interrogantes e invitan a la reflexión y a la revisión de ideas ya conocidas dentro del marco de la historia cultural hispánica. ¿Qué hace que una persona se convierta en héroe? La historia, la literatura y la cultura parecen ofrecer respuestas muy distintas, y quizá precisamente por eso la pregunta permanece abierta. Cristóbal Colón, Federico García Lorca, Mariana Pineda, Clara Campoamor o Martín Fierro, figuras tan diferentes entre sí, muestran que la heroicidad no es una categoría estable: puede construirse, discutirse, transformarse e incluso desaparecer para reaparecer bajo una forma distinta. A veces basta un cambio de época, de valores o de mirada para que quien fue celebrado como héroe pase a ser considerado villano, o para que una víctima se transforme en mito.

También parece frágil la frontera entre héroe y antihéroe. El héroe revolucionario que termina integrado en las estructuras de poder puede conservar el título y perder aquello que le daba legitimidad; el personaje marginal, violento o imperfecto puede, por el contrario, encarnar una forma inesperada de resistencia. Los (anti)

héroes recuerdan que la heroicidad no siempre nace de la pureza, la victoria o la ejemplaridad. A veces surge precisamente de la contradicción, de la derrota, de la periferia o de la capacidad de sobrevivir sin ajustarse a los modelos establecidos.

Hay, además, héroes que quizá nunca pretendieron serlo. Fernán González, Cristóbal Colón o Miguel de Cervantes contribuyeron, de maneras muy diferentes y no siempre conscientes, a la historia de una lengua; un investigador o traductor también puede transformar silenciosamente un campo de conocimiento y abrir caminos para quienes vienen después. Incluso una tarea aparentemente alejada de cualquier épica, como elaborar un diccionario, puede participar en una construcción cultural cuyo alcance solo se comprende con el paso del tiempo. En estos casos, la heroicidad parece residir menos en la intención que en las consecuencias. Tal vez por eso toda sociedad necesita construir sus héroes, pero también necesita revisarlos. Los monumentos, las obras literarias, las biografías, las frases que sobreviven en la lengua o los mitos nacionales muestran que cada época selecciona, transforma y a veces eterniza determinadas figuras para hacerlas hablar desde sus propias preocupaciones. La heroicidad puede ser, entonces, una forma de memoria, pero también una forma de poder.

Y quizá la pregunta más interesante no sea quién merece realmente el nombre de héroe, sino qué buscamos cuando lo utilizamos. Puede que los héroes más visibles sean aquellos que la historia ha decidido convertir en símbolos, mientras que otros permanecen casi fuera de la mirada pública: las madres, los padres, todos los que cuidan, defienden la libertad, enseñan, crean o simplemente resisten. Tal vez allí, en esos actos cotidianos y continuos que rara vez llegan a convertirse en monumentos, se encuentre una de las formas más discretas —y quizá más persistentes— de la heroicidad.

Finalmente, deseamos expresar nuestro especial agradecimiento a todos los autores y autoras que han participado en este volumen especial de la revista *Anali Filološkog fakulteta*, y han proporcionado al público una muestra de la diversidad y la representatividad del trabajo científico de investigadores e hispanistas de distintas partes del mundo. En este proceso han tenido un papel importante los colegas del Comité científico, por la evaluación de los textos que integran la publicación. A nuestros colegas Dr. Hugo Marcos Blanco y Jenny Teresa Perdomo González les agradecemos la minuciosa lectura y corrección de los textos. Asimismo, deseamos mostrar nuestro agradecimiento a los miembros del Consejo Editorial y a la editora general de la revista, profesora Dra. Biljana Čubrović, por apoyar nuestra propuesta de ofrecer a los lectores y al ámbito científico internacional esta publicación.

Dr. Vladimir Karanović, catedrático
Dra. Anđelka Pejović, catedrática
editores del número especial

Introduction

The special issue of the journal *Anali Filološkog fakulteta* (Vol. 38, 2026), entitled *Heroes of the Hispanic World*, is dedicated to the theme of Hispanic heroism, in the broadest sense of the term. Heroism is a phenomenon present in all societies and in all historical periods, but within the Hispanic world – its history, culture, and art – it has acquired special significance.

The word *hero* refers to those who have distinguished themselves through exceptional deeds, courage, and the ability to face challenges for the benefit of others. They can be people we meet in our everyday lives, real historical figures, or literary, mythological, and cultural figures from history and tradition. Today, heroes seem increasingly rare, while the foundations of heroism (altruism, courage, and empathy) have become uncommon qualities that we tend to associate with the past and a different world. However, the present demonstrates that heroism has not disappeared, but that it has instead adopted new forms of expression and become seen from new perspectives. This supports the notion of the temporal continuity and evolutionary trajectory of heroism, with all its ups and downs and adaptations throughout the history of humankind.

From the earliest manifestations of Hispanic identity to the present day, the Hispanic civilization has given rise to numerous heroes who have appeared in various parts of the world, both in Spain and in the countries of Hispanic America. Through national histories — which recount delicate social circumstances, independence, and the development of democracy — as well as through literature and other artistic forms, Hispanic heroes have made significant contributions to knowledge, thought, and humanism, not only on national and regional levels, but also on a universal scale.

In conceiving this special issue, we have developed several lines of research relevant to contemporary Hispanic studies, as well as to philological and transdisciplinary studies:

- Foundations and particularities of Hispanic heroism: from the real to the imaginary;
- Heroes of the Hispanic world through a socio-historical lens and the dialogue of historical discourses;
- Heroes and the conquest of freedom in the Hispanic world yesterday, today, and tomorrow (politics, society, culture);
- Spanish and Latin American writers and classics as heroes of world literature;
- The hero and antihero as literary characters;
- Discourse of heroism and the concept of bravery in Spanish and Latin American literature;
- Interplay of heroism, experience, and youth in the history of Spanish and Latin American literature;
- Heroes of Hispanic societies, cultures, and arts: national significance and universal relevance;
- Heroic utopia and dystopia;
- Anti-heroism in Hispanic literatures and arts;
- Dialogue between the heroes of Serbian and global Hispanism: comparative studies, the heroism of pioneering research, and intercultural relations;

- Historical development of Hispanic heroism: Hispanic studies, linguistic and literary studies (from Hispanic studies to other philological disciplines and vice versa);
- Heroes of the history of Spanish and contemporary linguistic research;
- The concept of heroism in the Spanish language and discourse analysis of heroism;
- Hispanic sociolinguistics, the diaspora, and the question of identity: the heroes of cultural and national preservation;
- Heroism in the study of Spanish and other languages: historical comparative studies and contrastive analyses;
- Translation from Spanish to Serbian and from Serbian to Spanish: a history of heroism.

Based on the established thematic framework, this special issue of the journal includes 15 scholarly articles by authors from various countries (Spain, France, Poland, Bulgaria, the United States, and Serbia) and twelve university centers specializing in Hispanic studies around the world. The articles cover a wide range of research areas within contemporary Hispanic studies. In addition to studies in Hispanic linguistics, they also include analyses of literary corpora from Spanish and Latin American literature, comparative literature, cultural studies, and more.

Specifically, within the field of linguistic studies we find three articles, the first of which deals with the unintentional contribution of three historical figures — Fernán González, Christopher Columbus and Miguel de Cervantes — to the development of the Spanish language, and with the concept of “unintentional heroes of language” as an interpretive category to describe this type of historical influence. This contribution is followed by an article on lexicography, which analyzes the attitudes of Hispanic Philology students at the Faculty of Philology of the University of Belgrade towards the use of lexicographical resources. Finally, the third text analyzes and compares the proverbs and sayings in Spanish, Serbian and Bulgarian whose lexical components include proper nouns, using the contrastive, traductological and semantic-conceptual approaches.

In the field of Spanish literature, the articles include synthetic, comparative, and reception studies. This section features several studies of particular interest: the comparative analysis of heroic figures from Spanish and Serbian national traditions that were reinterpreted by British Romanticism — Karađorđe, the leader of the First Serbian Uprising, in George Croly's ballad *Czerni George*, and Don Rodrigo, the last Visigothic king, in Walter Scott's poem *The Vision of Don Roderick*. A special thematic section comprises three articles dedicated to the study of Federico García Lorca. These analyze the reception of the Gypsy figure in Emir Kusturica's films based on the anthology *Gypsy Ballads* and the concept of the architext; the depiction of women, in the broadest sense of the term, in Federico García Lorca's play *Mariana Pineda*; and the concept of heroism in *Poet in New York*, one of the key works of 20th-century Spanish poetry, showing how Lorca's heroism, departing from the traditional epic model, is conceived as a poetic, ethical, and emotional concept. The 20th-century Spanish novel is represented by a study analyzing the configuration of the urban periphery in Juan Marsé's *Last Evenings with Teresa* as a symbolic territory through which the relationships among space, migration, identity, and social class are articulated. This section concludes with a study analyzing the reception of 19th-century Spanish literature in the translations and specialized, critical, and scholarly texts of Snežana Jovanović (1970–2025), a

Hispanist, translator, and professor of Spanish. This study explains the context of her work and analyzes its evaluation within academic circles, as well as its importance in the system of translated literature and in Serbian Hispanism in general.

The Latin American topics showcase the diversity of work and the dedication of Hispanists to various periods in literary history. First, a study analyzing the evolution of Martín Fierro as a national (anti)hero through a diachronic and comparative analysis examines his appropriation, canonization, demystification, and reformulation in different stages of the Argentine literary tradition. In addition, a contribution dedicated to the narrative mechanisms by which Gregorio López y Fuentes constructs and subsequently dismantles the figure of the revolutionary hero in the novel *My General!* relies on an interdisciplinary perspective that involves the hero and antihero theory, archetypal psychology, and studies on the novel of the Mexican Revolution. The Latin American literature section also includes a text dedicated to contemporary Argentine literature, in which we find an analytical reading of Nicolás Colfer's novel *The Queen of Paraguay* as a reconfiguration of dissident heroism in a contemporary Argentine queer narrative.

Within the field of cultural studies, we find a contribution that offers a new interpretation of Christopher Columbus and his vision and perception within the framework of cultural history, demonstrating the dynamism of historical interpretation, both traditional and contemporary. This section also includes an article dealing with the figure and thought of Clara Campoamor from the perspectives of feminism, citizenship, and political heroism, which proposes a reinterpretation of her feminist, political, and legal legacy. This article highlights not only her contribution to the consolidation of democratic citizenship in Spain, but also the ethical dimension of a public life marked by consistency between thought, word, and deed. Finally, the special issue concludes with a study of the representation of women during the Franco regime and its interpretation in contemporary Spanish publications.

All the themes and works mentioned above raise a series of questions and invite reflection and a re-examination of familiar ideas within the framework of Hispanic cultural history. What makes a person a hero? History, literature, and culture seem to suggest very different answers, and it is perhaps precisely for this reason that the question remains open. Christopher Columbus, Federico García Lorca, Mariana Pineda, Clara Campoamor, and Martín Fierro — figures very different from one another — show that heroism is not a stable category: it can be constructed, debated, and transformed, or it can even disappear, only to reappear in a different form. Sometimes a change of era, values, or perspective is enough for someone once celebrated as a hero to be considered a villain, or for a victim to become a myth.

The boundary between the hero and antihero also seems fragile. The revolutionary hero who ends up integrated into the power structures may retain the title but lose what gave him legitimacy; the marginal, violent, or flawed character, by contrast, may embody an unexpected form of resistance. (Anti)heroes remind us that heroism does not always stem from purity, victory, or exemplary conduct. Sometimes it arises precisely from the periphery, contradiction, and defeat, or the ability to survive without conforming to established models.

There are also those heroes who perhaps never intended to be seen as such. Fernán González, Christopher Columbus, and Miguel de Cervantes all contributed, in very different and not always conscious ways, to the history of language; a researcher or translator can also silently transform a field of knowledge and pave

the way for those who come after. Even a task seemingly far removed from any epic, such as compiling a dictionary, can participate in a cultural construction whose scope is only understood with the passage of time. In such cases, heroism seems to reside less in the intention than in the consequences. Perhaps that is why every society needs to construct its own heroes, but also to re-examine them. Monuments, literary works, biographies, and phrases that survive in the language, as well as national myths, show that each era selects, transforms, and sometimes immortalizes certain figures to make them speak for its own concerns. Heroism can thus be seen as a form of memory, but also as a form of power.

Perhaps the most interesting question is not who truly deserves the title of hero, but what we seek when we use it. The most visible heroes may be those whom history has chosen to transform into symbols, while others remain almost entirely outside the public eye: mothers, fathers, all those who provide care, defend freedom, teach, create, or simply resist. It is perhaps there, in those everyday, continuous acts that rarely become monuments, that one of the most discreet — and perhaps most enduring — forms of heroism lies.

Finally, we wish to express our special gratitude to all the authors who have contributed to this special volume of the journal *Anali Filološkog fakulteta* and who have thus provided readers with a representative sample of the diverse scholarly work of researchers and Hispanists from different parts of the world. The members of the Scientific Board played an important role in this process through their evaluation of the articles included in the issue. We thank our colleagues Hugo Marcos Blanco, PhD, and Jenny Teresa Perdomo González for their meticulous reading and correction of the texts. We also wish to express our gratitude to the members of the Editorial Board and to the journal's Editor-in-Chief, Prof. Biljana Čubrović, for supporting our proposal to present this issue to readers and the international scholarly community.

Prof. Vladimir Karanović
 Prof. Anđelka Pejović
 Editors of the Special issue

Уводна реч

Специјални број часописа *Анали Филолошког факултета* (Vol. 38, 2026), под називом *Хероји хиспанског света*, посвећен је теми хиспанског херојства у најширем смислу те речи. Херојство је феномен присутан у свим друштвима и историјским периодима, али у оквиру хиспанског света – његове историје, културе и уметности – добија посебан значај.

Реч *херој* односи се на људе који су се истакли изузетним поступцима, храброшћу и способношћу да се суоче с изазовима за добробит других. То могу бити стварни људи из наше свакодневице или историјске личности, али и књижевне, митолошке или личности из културне историје и традиције. Данас се чини да су хероји све рећи, а темељи херојства (алтруизам, храброст, емпатија) постали су скуп необичних особина које тежимо да повезујемо с прошлим епохама и другачијим светом. Међутим, садашњост показује да херојство није nestало, већ је усвојило нове облике изражавања и нове перспективе из којих га сагледавамо. О томе сведочи и временски континуитет и еволутивна путања херојства, са свим његовим успонима и падовима и адаптацијама у оквиру опште историје човечанства. Хиспанска цивилизација је изнедрила бројне хероје који су се, од најранијих манифестација хиспанске културе до данас, појављивали у разним деловима света, како у Шпанији, тако и у земљама Хиспанске Америке. Кроз националне историје – које описују деликатне друштвене околности, независност и развој демократије – као и кроз књижевност и друге уметничке облике, хиспански хероји су оставили значајан траг не само на националном и регионалном, већ и на универзалним нивоу у сфери знања, филозофије и хуманистике. У осмишљавању овог специјалног броја, развили смо неколико истраживачких линија релевантних за савремене хиспанске студије, као и за филолошке и трансдисциплинарске студије:

- Основе и посебности хиспанског херојства: од стварног до имагинарног;
- Хероји хиспанског света кроз призму друштвено-историјске анализе и дијалога историјских дискурса;
- Хероји и освајање слободе јуче, данас и сутра у хиспанском свету (политика, друштво, култура);
- Шпански и латиноамерички писци и класици као хероји светске књижевности;
- Херој и антихерој као књижевни ликови;
- Дискурс херојства и концепт храбрости у делима шпанске и латиноамеричке књижевности;
- Херојство у синергији с искуством и младошћу у историји шпанске и латиноамеричке књижевности;
- Хероји хиспанских друштава, култура и уметности: национална вредност и универзална пројекција;
- Херојска утопија и антихеројска дистопија у хиспанским књижевностима и уметностима;
- Дијалог између хероја српског и светског хиспанизма: компаративне студије, херојство пионирских истраживања, међукултурни односи;
- Историјски развој хиспанског херојства: хиспанске студије, лингвистичке и књижевне студије (од хиспанистике до других филолошких дисциплина и обрнуто);

- Хероји историје шпанског језика и савремена лингвистичка истраживања;
- Концепт херојства у шпанском језику и анализа дискурса;
- Хиспанска социолингвистика, дијаспора и питање идентитета: хероји очувања културе и нације;
- Херојство у проучавању шпанског и других језика: историјске компаративне студије и контрастивне анализе;
- Превод са шпанског на српски и са српског на шпански: историја херојства.

На основу утврђених тематских оквира, ово специјално издање часописа садржи 15 научних чланака, чији аутори долазе из различитих земаља (Шпанија, Француска, Пољска, Бугарска, Сједињене Америчке Државе и Србија) и из десетак универзитетских центара за хиспанске студије широм света. Чланци покривају најразноврсније области истраживања у оквиру савремених студија хиспанистике. Поред студија из хиспанске лингвистике, укључују и анализе књижевних корпуса из шпанске и латиноамеричке књижевности, компаративне књижевности, студија културе и др.

Конкретно, у оквиру области лингвистичких студија налазимо три текста: један о ненамерном доприносу три историјске личности – Фернана Гонсалеса, Кристифора Колумба и Мигела де Сервантеса – развоју шпанског језика и о концепту „ненамерних хероја језика” као интерпретативне категорије за описивање ове врсте историјског утицаја; друга студија се фокусира на лексикографију, анализирајући ставове студената хиспанске филологије на Филолошком факултету Универзитета у Београду према коришћењу лексикографских ресурса; и последњи текст одељка анализира и упоређује пословице и изреке на шпанском, српском и бугарском језику, чије лексичке компоненте укључују властите именице, користећи контрастивне, преводилачки оријентисане и семантичко-концептуалне приступе.

У области шпанске књижевности, темат обухвата текстове посвећене синтетичким, компаративним анализама и студијама рецепције. У овом контексту се истиче неколико студија: компаративна анализа херојских фигура из шпанске и српске националне традиције које је реинтерпретирао британски романтизам – Карађорђа, вође Првог српског устанка, у балади Џорџа Кролија *Црни Ђорђе*, и Дон Родрига, последњег визиготског краља, у поеми Валтера Скота *Визија Дона Родерика*. Посебан тематски део чине три текста посвећена делима Федерика Гарсије Лорке: рецепција лика Циганина у филмовима Емира Кустурице заснована на антологији *Цигански романсеро* и концепту архитектста; визија жене, у најширем смислу речи, у Лоркином делу *Маријана Пинеда*; и концепт херојства у антологији *Песник у Њујорку*, једном од кључних дела шпанске поезије XX века, који показује како је Лоркино херојство, одступајући од традиционалног епског модела, замишљено као поетски, етички и емоционални концепт. Шпански роман XX века је представљен и кроз текст који анализира конфигурацију урбане периферије у делу Хуана Марсеа *Последње поподне са Терезом* као симболичку територију с које се артикулишу односи између простора, миграције, идентитета и друштвене класе. Одељак посвећен шпанској књижевности завршава се радом који анализира хоризонте рецепције шпанске књижевности XIX века у преводима и стручним, критичким и научним текстовима Снежане Јовановић (1970–2025), хиспанисткиње, преводитељке и професорке шпанског језика, у коме се објашњава контекст њихове реализације и анализира евалуација у стручној академској средини, као и значај у систему преводне књижевности и у српској хиспанистици уопште.

Хиспаноамеричке теме приказују разноликост дела и посвећеност хиспаниста различитим периодима књижевне историје. Први рад представља студију о еволуцији Мартина Фјера као националног (анти)хероја кроз дијахронијску и компаративну анализу која разматра његову апропријацију, канонизацију, демистификацију и преформулацију у различитим фазама аргентинске књижевне традиције. Део ове тематске целине је и анализа посвећена наративним механизмима којима Грегорио Лопес и Фуентес конструише а потом и демонтира фигуру револуционарног хероја у роману *Мој генерале!* из интердисциплинарне перспективе која артикулише теорију хероја и антихероја, архетипску психологију и студије о роману Мексичке револуције. Напоследку, одељак о латиноамеричкој књижевности укључује и текст посвећен савременој аргентинској књижевности, тј. аналитичко читање романа *Краљица Парагваја* Николаса Колфера као реконфигурацију дисидентског херојства у савременој аргентинској квир књижевности.

У области студија културе, проналазимо текст који нуди ново тумачење Кристифора Колумба, тј. сагледавање и перцепцију његовог лика у оквиру културне историје, демонстрирајући динамизам традиционалног, али и савременог историјског тумачења. Потом следи чланак који анализира лик и дело Кларе Кампоамор из перспективе феминизма, грађанског и политичког херојства и доноси предлог за реинтерпретацију њеног феминистичког, политичког и правног наслеђа. Овај чланак истиче не само њен допринос консолидацији демократског грађанства у Шпанији, већ и етичку димензију јавног живота обележеног кохерентношћу између мисли, речи и дела. Специјални број часописа се завршава студијом о слици жене током Франковог режима кроз анализу дискурса савремених шпанских публикација.

Све наведене теме и дела покрећу низ питања и позивају на размишљање и ревизију устаљених идеја у оквиру историје хиспанске културе. Шта особу чини херојем? Историја, књижевност и култура као да нуде веома различите одговоре, и можда управо због тога питање остаје отворено. Кристифор Колумбо, Федерико Гарсија Лорка, Маријана Пинеда, Клара Кампоамор и Мартин Фјеро, фигуре толико различите једна од друге, показују да херојство није стабилна категорија: може се конструисати, о њему се може расправљати, може се трансформисати, па чак и нестати да би се поново појавило у другом облику. Понекад је промена епохе, вредности или перспективе довољна да неко ко је некада слављен као херој буде сматран зликовцем или да жртва постане мит.

Граница између хероја и антихероја такође делује крхко. Револуционарни херој који се на крају интегрише у структуре моћи може задржати титулу, али изгубити оно што му је дало легитимитет; маргинални, насилни или мањкави лик, напротив, може отелотворити неочекивани облик отпора. (Анти)хероји нас подсећају да херојство не произилази увек из чистоте, победе или примерног понашања. Понекад произилази управо из контрадикције, пораза, периферије или способности преживљавања без прилагођавања устаљеним моделима.

Постоје и хероји који можда никада нису ни намеравали да то буду. Фернан Гонсалес, Кристифор Колумбо и Мигел де Сервантес допринели су, на посве различите и не увек свесне начине, историји језика; истраживач или преводилац такође може тихо трансформисати област знања и отворити пут онима који долазе после. Чак и задатак који се чини да је далеко од било ког епског дела, попут састављања речника, може учествовати у културној конструкцији чији се обим разуме тек током времена. У тим случајевима, херојство као да се мање

налази у намери него у последицама. Можда је зато потребно да свако друштво конструише своје хероје, али и да их преиспитује. Споменици, књижевна дела, биографије, фразе које опстају у језику и национални митови показују да свака епоха бира, трансформише, а понекад и овековечује одређене личности како би их натерала да зборе из сопствених разлога. Херојство, дакле, може бити облик сећања, али и облик моћи.

И можда најзанимљивије питање није ко заиста заслужује титулу хероја, већ чему тежимо када је имамо. Највидљивији хероји могу бити они које је историја изабрала да трансформише у симболе, док други остају готово ван очију јавности: мајке, очеви, сви они који брину, бране слободу, уче, стварају или једноставно пружају отпор. Можда се управо у тим свакодневним, континуираним делима која ретко постају споменици крије један од најдискретнијих – и можда најупорнијих – облика херојства.

На крају, желимо да изразимо посебну захвалност свим ауторкама и ауторима који су учествовали у овом специјалном броју часописа *Анали Филолошког факултета* и који су јавности пружили разнолик и репрезентативан узорак научног рада истраживача и хиспаниста широм света. Чланови Научног одбора одиграли су важну улогу у овом процесу кроз евалуацију текстова укључених у публикацију. Захваљујемо се нашим колегама др Угу Маркосу Бланку и Џени Тереси Пердомо Гонсалес на пажљивом читању и корекцијама текстова. Такође желимо да изразимо захвалност члановима Уређивачког одбора и главној уредници часописа, проф. др Биљани Чубровић, на подршци нашем предлогу да ову публикацију понудимо читаоцима и међународној научној заједници.

проф. др Владимир Карановић, редовни професор
 проф. др Анђелка Пејовић, редовна професорка
 уредници специјалног броја